

Н. О. Будна, Т. В. Гладюк, С. Г. Заброцька, Н. Б. Шост

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Робочий зошит

+ інтерактивний додаток

Blank writing area with horizontal dashed lines.

4
КЛАС

До підручника Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавської, Н. М. Павич

Н.О. Будна, Т.В. Гладюк,
С.Г. Заброцька, Н.Б. Шост

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

4 клас

*Схвалено для використання
в освітньому процесі*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 502.2:613.955(075.2)
Б 90

*Схвалено для використання в освітньому процесі
[рішення експертної комісії з педагогіки та методики початкової освіти
від 21 вересня 2021 року (протокол №7)],
№ 2.0322-2021 у Каталозі надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам*

Будна Н.О.

Б90 Я досліджую світ : робочий зошит : 4 кл. : / Н.О. Будна,
Т.В. Гладюк, С.Г. Заброцька, Н.Б. Шост. — Тернопіль :
Навчальна книга – Богдан, 2024. — 64 с.

ISBN 978-966-10-6699-0

Пропонований зошит укладено відповідно до Державного стандарту початкової освіти, Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О.Я. Савченко, та підручника «Я досліджую світ. 4 клас» (авт. Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С, Павич Н.М.).

Посібник містить різноманітні вправи, досліді, завдання проблемного та пошукового характеру як для індивідуальної, так і для групової роботи з четвертокласниками.

Для учнів 4-го класу.

УДК 502.2:613.955(075.2)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

УВАГА!

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-digital.com/012043

*Технічна підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89;
admin@bohdan-digital.com*

ISBN 978-966-10-6699-0

© Навчальна книга – Богдан, виключна
ліцензія на видання, оригінал-макет, 2024

І частина

Як наука допомагає нам пізнавати навколишній світ

1. Продовж речення.

Наука — це _____
_____.

Усі науки поділяють на _____
і _____.

2. Запиши, що потрібно, щоб стати науковцем.

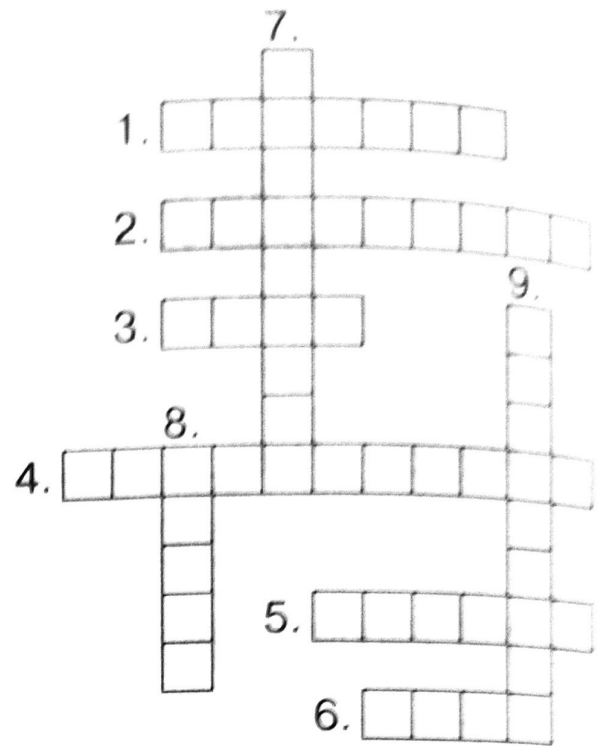
Наша країна — Україна

1. Продовж речення.

Україна є _____ державою. Державною мовою є _____ мова. 24 серпня — День _____ України. Основний Закон держави — _____.

2. Розгадай кросворд.

1. У якій державі ти живеш?
2. Україна є суверенна і ... держава.
3. Український парламент — Верховна
4. Основним законом нашої держави є
5. Процес обрання народом парламенту і президента — це
6. Яке місто є столицею України?
7. Главою нашої держави є
8. Єдиним джерелом влади є
9. Виконання законів забезпечує Кабінет

3. З'єднай частини правильних тверджень.

Державний Прапор України —	•	•	жовтий тризуб на синьому щиті.
Державний Герб України —	•	•	урочиста пісня на музику М. Вербицького і слова П. Чубинського.
Державний Гімн України —	•	•	стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів.

Для чого потрібні глобуси і карти

1. Продовж речення, указавши правильний варіант відповіді.

- Географічна карта — це зменшене в багато разів зображення на папері земної поверхні або її частин за допомогою

- малюнків;
- масштабу й умовних знаків;
- масштабу й схем.

- Умовними знаками на фізичній карті позначають

- дороги, поля, сади, будівлі;
- ріки, моря, рівнини, гори.

2. Познач цифрами у клітинках на малюнку меридіани, паралелі, екватор.

1. Паралелі
2. Меридіани
3. Екватор

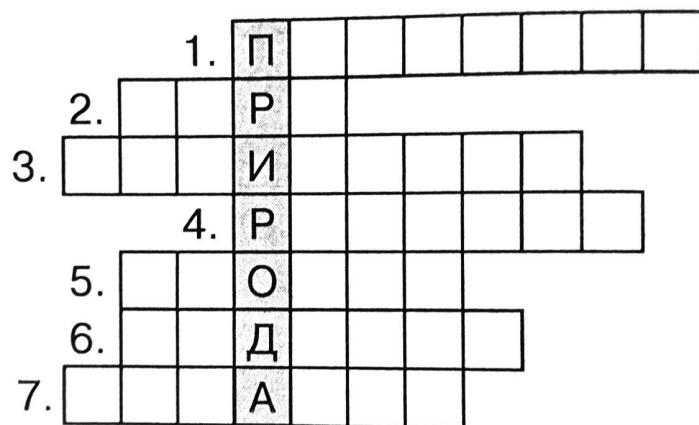
3. Порівняй глобус і фізичну карту півкуль. Що між ними спільне, а що — відмінне?

	Глобус	Карта
Спільне:	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>
Відмінне:	<hr/> <hr/> <hr/>	<hr/> <hr/> <hr/>

Про що розповідають карти

1. Уважно розглянь фізичну карту України. Які умовні знаки є на карті? Що вони означають? Зобрази деякі з них і запиши їхні значення.

2. Розгадай кросворд.

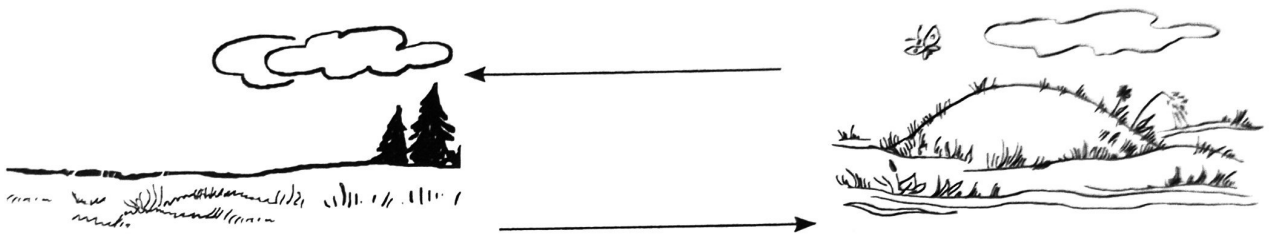
1. Лінії, які вказують на карті напрям захід — схід.
2. Що позначають на карті коричневим кольором?
3. Лінії, які з'єднують північний і південний полюси.
4. Що позначають на карті зеленим і жовтим кольорами?
5. Як називають різні за формою й кольором знаки на карті?
6. Що позначають на карті блакитно-синім кольором?
7. Найдовша паралель.

Як орієнтуватися на місцевості. Горизонт. Сторони горизонту

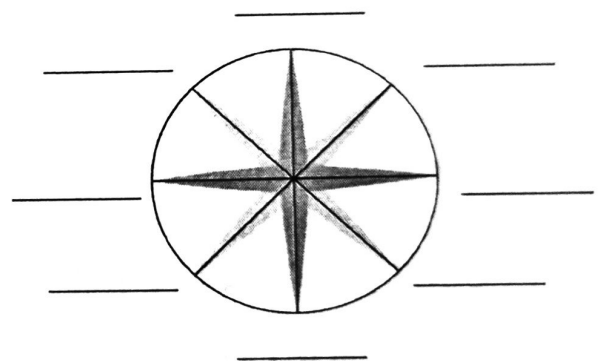
1. Продовж речення.

Видима частина поверхні Землі, яку бачить навколо себе людина, — _____ . Уявна межа між земною поверхнею і небом — _____ .

2. Розглянь малюнки. Підпиши, де зображено відкриту місцевість, а де — закриту.

3. Підпиши на малюнку скорочено основні і проміжні сторони горизонту.

Компас

1. Продовж речення, обравши правильний варіант відповіді.

• Компас — це прилад для

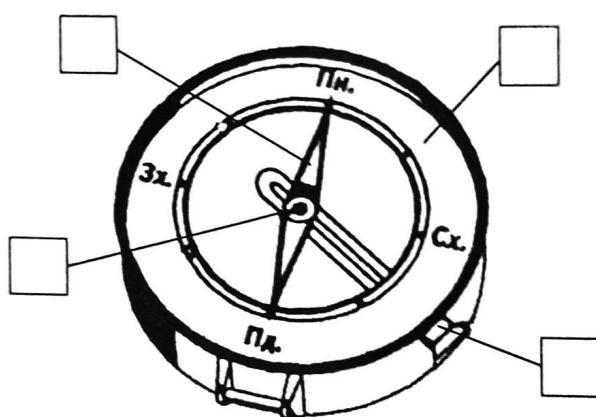
- спостереження за зміною висоти Сонця над горизонтом;
- вимірювання довжини тіні від об'єкта;
- визначення сторін горизонту.

• Червоний кінець стрілки компаса вказує на ...

- схід;
- південь;
- північ.

2. Познач складові компаса відповідними цифрами.

1. Корпус
2. Стрілка
3. Циферблат з позначками сторін горизонту
4. Фіксатор

3. Визнач за допомогою компаса, де в класі північ, південь, захід, схід. Упиши відповідні назви сторін горизонту в подане речення.

Від моєї парти вікна розташовані у напрямі на _____, двері — у напрямі на _____, класна дошка — на _____.

Орієнтування за місцевими ознаками

1. Продовж речення.

Орієнтуватися на місцевості — означає вміти визначати _____.

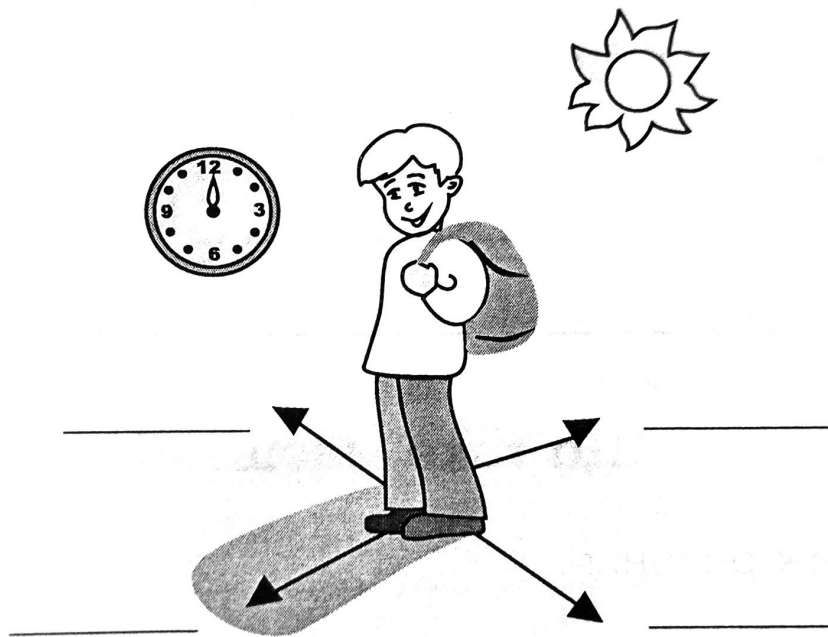
2. Утвори правильні твердження.

З північного
боку

З південного
боку

- біля дерев і пеньків ростуть гриби.
- мурашник має крутий схил.
- сніг на схилах горбів розтає швидше.
- мурашки будують свої оселі.
- стовбури дерев більше вкриті мохом і лишайниками.
- суниці на галявині біля пенька дозрівають раніше.
- у поодиноких дерев листя та гілки густіші й довші.

3. Познач на малюнку сторони горизонту.

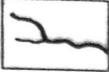
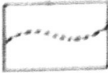

Що таке план місцевості

1. Продовж речення.

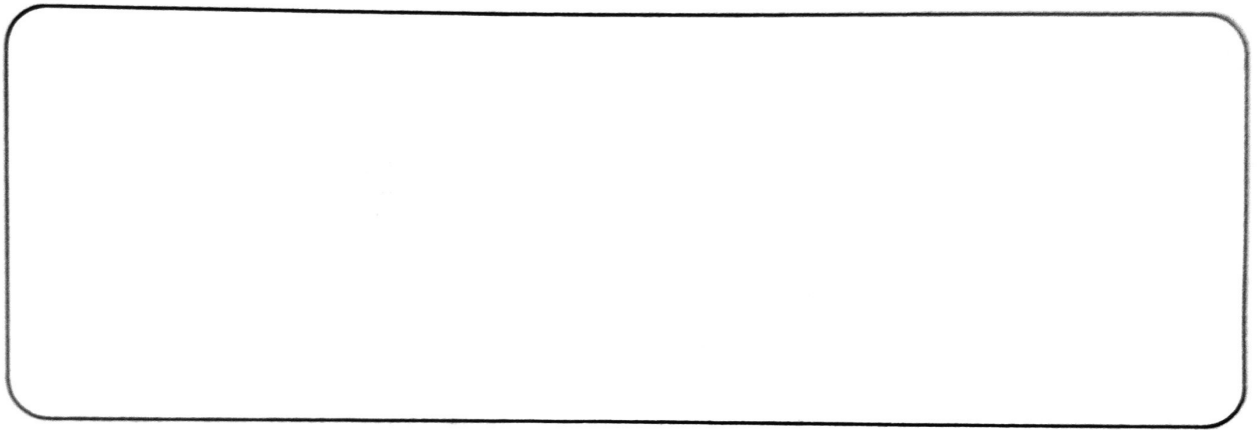
План місцевості — це _____

_____.

2. Прочитай. У дужках запиши назви умовних знаків, які зустрічаються в тексті.

Дмитрик і Наталочка з однокласниками пішли на екскурсію до (_____). Спочатку вони йшли (_____), потім (_____). У лісі знайшли (_____), біля якого відпочили. Повертаючись додому, вийшли до (_____).

3. Зобрази план пришкільної ділянки.

Що таке масштаб

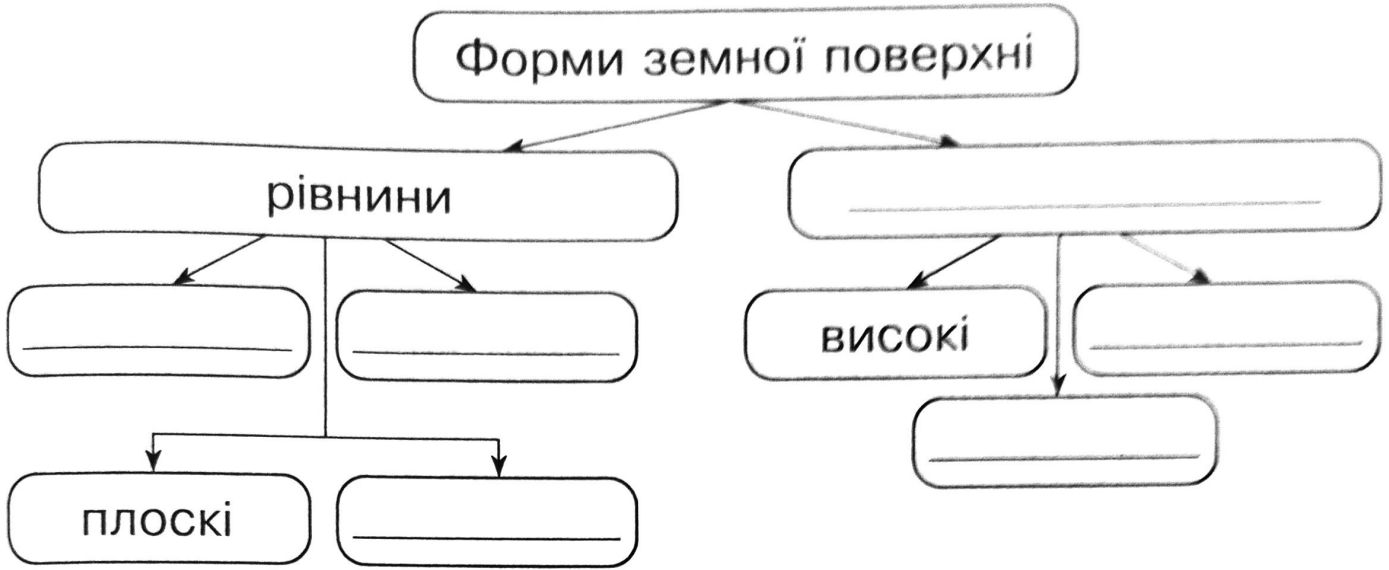
1. Продовж речення.

Масштаб — це _____

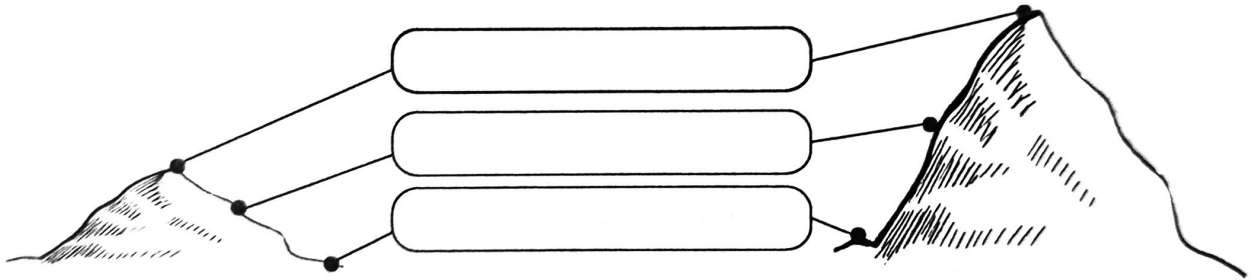
2. Масштаб плану сільської місцевості: 1 см — 30 м. Відстань між аптекою і школою на плані становить 2 см. Яка справжня відстань від аптеки до школи? _____
_____.

Яка поверхня України

1. Доповни схему

2. Розглянь схему горба і гори. Напиши назви їхніх частин. Порівняй горб і гору за будовою і висотою. Чим вони подібні? Чим відрізняються?

Спільне: _____

Відмінне: _____

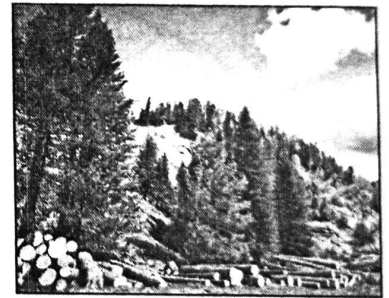
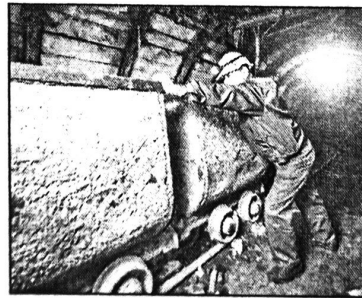
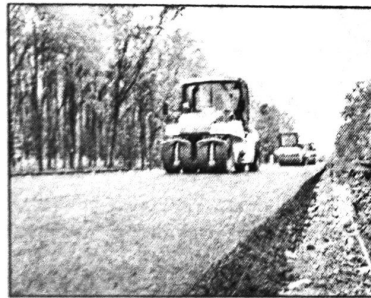
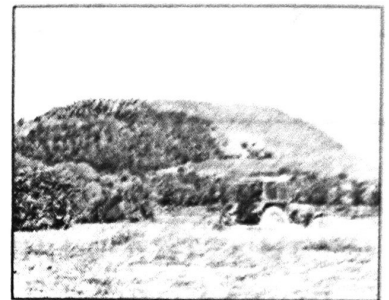
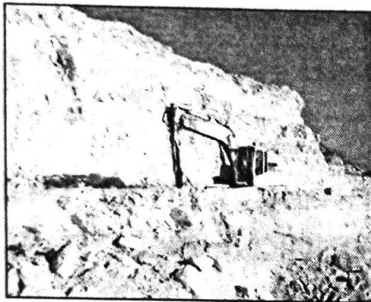
3. Розшифруй ребус і дізнаєшся назву найвищих гір світу.

Що змінює поверхню Землі

1. Запиши основні зовнішні сили, які змінюють поверхню Землі.

2. Розглянь малюнки. Підпиши, який вид господарської діяльності людини змінює форму земної поверхні.

Слова для довідки: видобуток корисних копалин (кар'єр, шахта), обвал ґрунту, утворення териконів, прокладання доріг, побудова каналів, вирубка лісу, побудова заводів і фабрик, розорювання поля.

Які країни є сусідами України

1. Продовж речення.

Україна — найбільша за площею _____
_____. Європейський Союз — це

Україна прямує до _____

2. Напиши назви країн, з якими межує Україна.

На суходолі: _____
_____.

По морю: _____
_____.

Ми — громадяни України

1. Доповни речення.

Важливими елементами демократії є _____

_____.

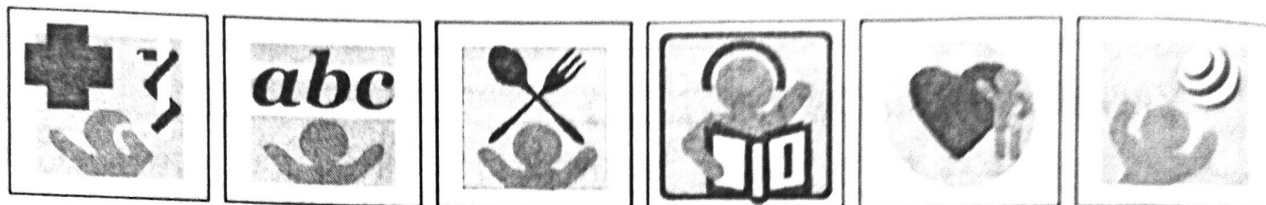
2. Кого можна назвати справжнім громадянином/громадянкою держави? Запиши.

_____.

Про великі права маленької дитини

1. Які права дитини, записані в Конвенції ООН, зображені на малюнках? Підпиши, скориставшись словами для довідки.

Усі діти мають право на:

Слова для довідки: відпочинок і дозвілля, медична допомога, повноцінне харчування, отримання освіти, отримання інформації, любов і піклування.

2. Продовж речення.

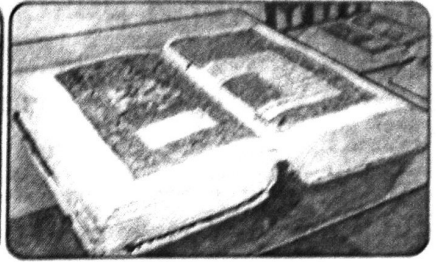
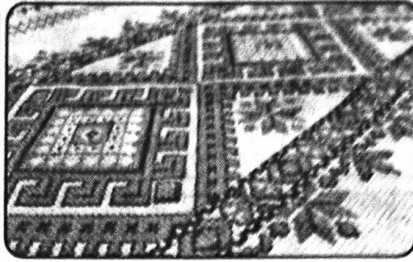
У Конституції України зазначено, що гідність є однією з _____

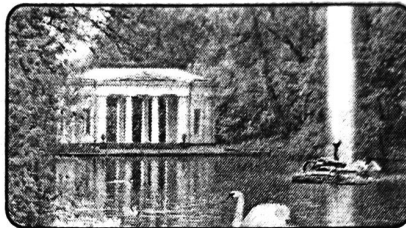
Що ми знаємо про свою історію

1. Продовж речення.

Історичні джерела — це _____

2. Розглянь світлини. Визнач, які зразки культурної спадщини України зображені.

Славетні творці української держави

1. Доповни речення.

Творцями української держави були:

засновники Києва — _____

козацькі гетьмани — _____

видатні митці — _____

2. Поясни значення слова *патріот*.

Де шукати скарби України

1. Доповни речення.

Культурна спадщина — це _____

2. Підпиши назви об'єктів України, які є у списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Слова для довідки: Києво-Печерська лавра, Софійський собор у Києві, Історичний центр Львова.

На які природні ресурси багата Україна

1. Доповни речення.

Усі об'єкти неживої і живої природи, що оточують людину та використовуються в господарській діяльності для задоволення її потреб, називають

2. Запиши в таблицю по чотири назви корисних копалин різних груп.

Корисні копалини

Рудні	Нерудні	Паливні (горючі)
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

3. Опиши властивості двох (на вибір) рудних корисних копалин.

Властивості		
Колір	_____	_____
Блиск	_____	_____
Твердість	_____	_____
Спосіб видобування	_____	_____
Що виготовляють	_____	_____

Які паливні корисні копалини є на території України

1. Намалюй умовні значки паливних корисних копалин.

кам'яне вугілля

нафта

буре вугілля

торф

природний газ

2. Опиши одну паливну корисну копалину (на вибір) за планом.

План

1. Назва. _____

2. Властивості. _____

3. Місце добування. _____

4. Використання в народному господарстві. _____

3. Поміркуй, чому необхідно раціонально використовувати корисні копалини. Міркування запиши.

Де живе енергія

1. Продовж речення.

Енергія — це _____

Джерелами енергії є _____

2. Доповни схему.

Чим можна замінити корисні копалини

1. Устав пропущені слова.

Рухома вода є джерелом _____. На гідроелектростанціях енергія _____ перетворюється на _____ енергію.

2. Заповни таблицю.

	<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
Сонячна енергія		
Енергія вітру		

Якими способами людина захищає себе від холоду

1. Устав пропущені слова.

Для опалення та отримання гарячої води у будинках використовують _____.
Її виробляють унаслідок спалювання _____,
_____, _____. Запаси паливних корисних копалин на планеті _____.
Вони потребують _____ використання.

2. Запиши способи зменшення втрати тепла в будинку, які використовують у твоїй сім'ї.

1. Установлення газових лічильників.

Як заощадити електроенергію

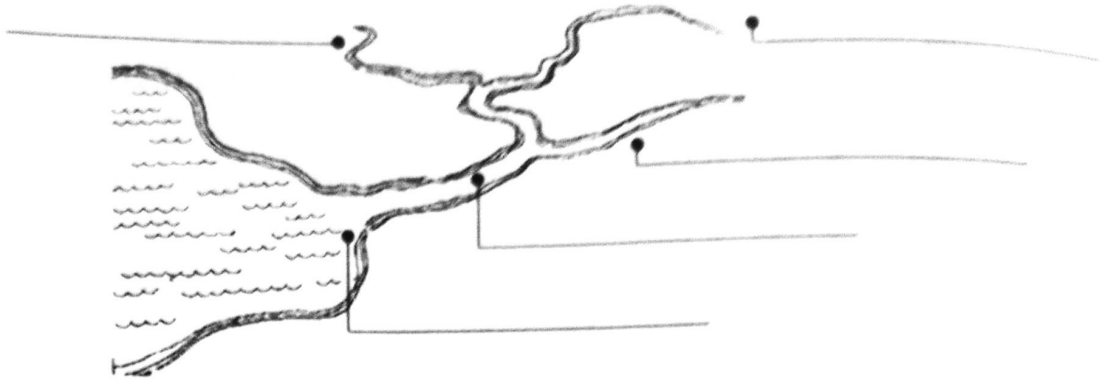
1. Запиши, як у твоїй сім'ї економлять електроенергію.

2. Підрахуй і запиши, скільки разів використовують електроприлади у тебе вдома. Дізнайся у батьків, які з них споживають найбільше енергії. Підкресли ці електроприлади.

Назва електроприладу	Скільки разів використовували на тиждень
Електрочайник	
Пилосос	
Пральна машина	
Телевізор	
Комп'ютер	

На які водні ресурси багата Україна

1. Розглянь схему річки. Напиши назви її частин.

2. Напиши назви найбільших рік України.

Озера і болота України

1. Продовж речення.

Озером називають _____

2. Напиши назви озер України.

Прісні озера: _____

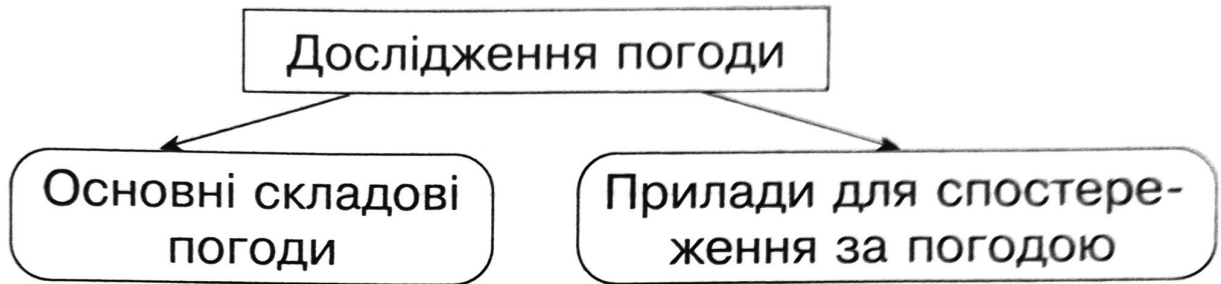
Солоні озера: _____

Якою буває погода

1. Доповни речення.

Погода — це _____

2. Доповни схему.

1. _____

1. _____

2. _____

2. _____

3. _____

3. _____

4. _____

4. _____

3. Діти склали правила поведінки під час грози. Доповни їх.

Коли знаходишся вдома: позакривай всі вікна й двері; _____

Коли знаходишся у лісі: не ховайся під високим деревом; _____

Коли знаходишся у полі: не лягай на мокру землю; _____

Коли знаходишся у воді: швидко вийди на берег; _____

Які скарби приховує Чорне море

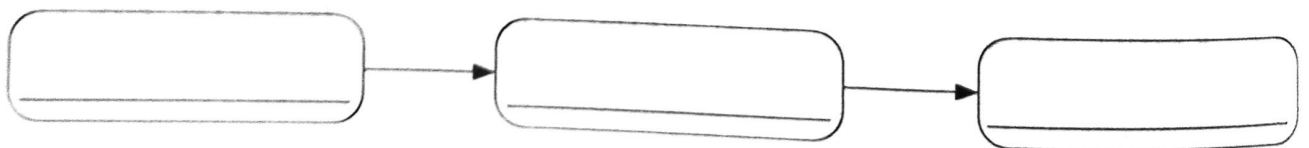
1. Доповни речення.

Чорне море розташоване _____
Його найбільша ширина — _____, довжи-
на — _____.

2. Заповни таблицю.

Групи тварин	Назви тварин
Риби	_____ _____
Звірі	_____ _____
Молюски	_____ _____
Ракоподібні	_____ _____
Птахи	_____ _____

3. Побудуй і запиши ланцюг живлення, який склався у Чорному морі.

Які скарби приховує Азовське море

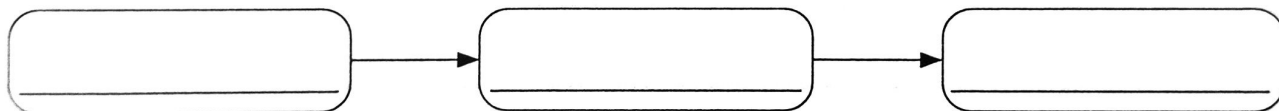
1. Доповни речення.

Азовське море — _____
_____. Воно _____.
Найбільша глибина — _____.

2. Устав пропущені слова.

Найбільші острови Азовського моря — _____
і _____. З дна Азовського моря мож-
на добути _____ та _____.
Широко використовують _____. На
Азовському узбережжі створено _____.

3. Побудуй і запиши ланцюг живлення, який склався в Азовському морі.

Чому ґрунти є важливим природним ресурсом країни

1. Продовж речення.

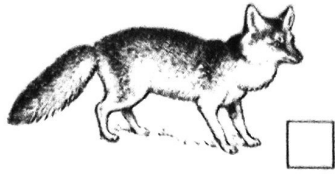
Верхній пухкий шар землі, в якому ростуть рослини і живуть живі організми, називається _____.

Ґрунт складається з _____
_____.

Основна властивість ґрунту — _____.

Родючість ґрунту залежить від кількості в ньому _____
_____.

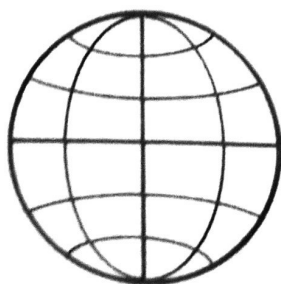
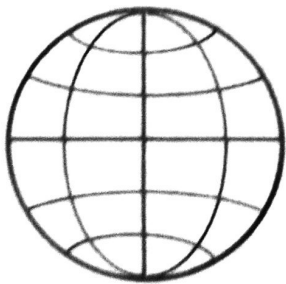
2. Підпиши назви зображених тварин. Познач (✓) тварин, для яких ґрунт є домівкою.

3. Поміркуй, чому ґрунт потрібно охороняти. Міркування запиши.

Де на Землі спекотно, а де холодно

1. Зафарбуй на малюнку теплові пояси Землі: блакитним кольором — холодні, зеленим — помірні і жовтим — жаркий. З'єднай зображені теплові пояси з їхніми назвами.

1. Жаркий (тропічний) пояс
2. Північний помірний пояс
3. Південний помірний пояс
4. Північний холодний пояс
5. Південний холодний пояс

2. Упиши пропущені слова.

Природні зони — це ділянки _____,
подібні за _____.

У межах України виділяють _____

Подорожуємо зонами мішаних і широколистих лісів

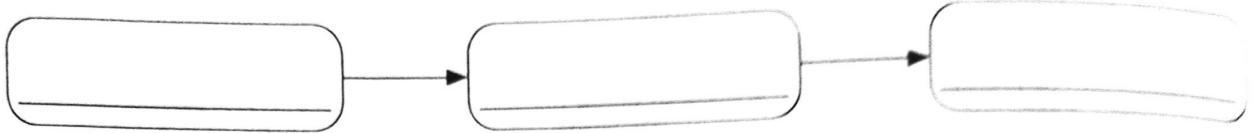
1. Охарактеризуй зону мішаних лісів. Заповни таблицю.

Зона мішаних лісів

Розташування	
Погода • літо • зима	
Форми земної поверхні	
Водойми	
Корисні копалини	
Ґрунти	
Верхній ярус лісу (по 4 назви)	
Середній ярус лісу (по 4 назви)	
Нижній ярус лісу (по 4 назви)	

Тварини: звірі, птахи, комахи, риби, земноводні, плазуни (6 назв)	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
--	-------------------------

3. Склади та запиши ланцюг живлення, характерний для зони мішаних лісів.

Подорожуємо лісостепом

1. Доповни речення.

На південь від Українського Полісся лежить _____
 _____ або _____.
 Тут чергуються ділянки _____ й _____.

2. Охарактеризуй зону лісостепу. Заповни таблицю.

Зона лісостепу

Розташування	
Погода : літо зима	
Форми земної поверхні	
Водойми	
Корисні копалини	
Ґрунти	
Рослини	
Тварини	

3. Склади та запиши ланцюг живлення, характерний для зони лісостепу.

Подорожуємо просторами степу

1. Продовж речення.

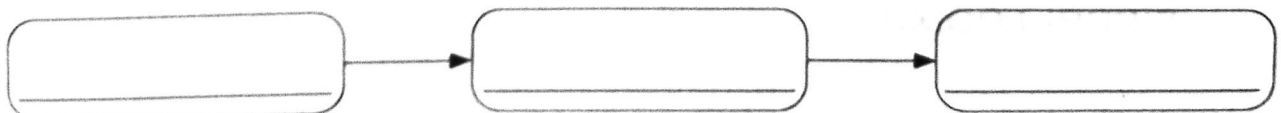
На південь від лісостепу до Чорного й Азовського морів простягається _____.

2. Охарактеризуй зону степу. Заповни таблицю.

Зона степу

Розташування	_____
Погода: літо зима	_____
Форми земної поверхні	_____
Водойми	_____
Корисні копалини	_____
Ґрунти	_____
Рослини	_____
Тварини	_____

3. Склади та запиши ланцюг живлення, характерний для зони степу.

Сходження на Говерлу

1. Доповни речення.

На заході України розташовані гори _____

Найвища вершина Карпат — гора _____
(2061 м).

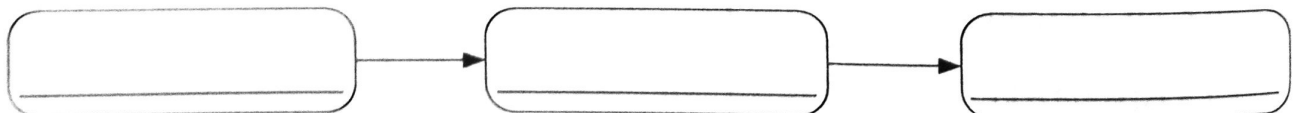
Безлісі плоскі вершини гірських хребтів, вкриті тра-
в'янистими рослинами, — це _____

2. Охарактеризуй Карпатські гори. Заповни таблицю.

Карпатські гори

Розташування	_____
Погода: літо зима	_____
Водойми	_____
Корисні копалини	_____
Ґрунти	_____
Рослини	_____
Тварини	_____

3. Побудуй ланцюг живлення, який склався в Карпатських горах, скориставшись словами для довідки.

Слова для довідки: шишкар ялиновий, дятел чорний, куниця, білка, соснова шишка, личинки комах, лісові горіхи.

Подорож Кримськими горами

1. Продовж речення.

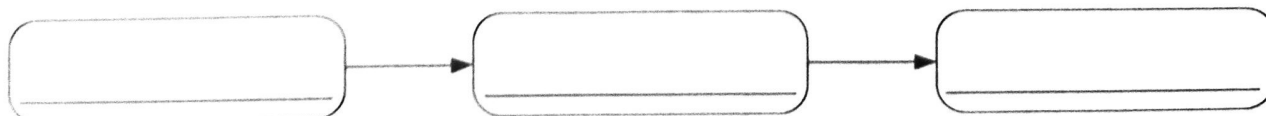
Кримські гори розташовані _____
_____. Найвища верши-
на Кримських гір _____.
Плоскі поверхні в Кримських горах називають
_____.

2. Охарактеризуй Кримські гори. Заповни таблицю.

Кримські гори

Розташування	_____
Погода: літо зима	_____ _____
Рослини	_____ _____ _____
Тварини	_____ _____ _____

3. Побудуй і запиши ланцюг живлення, який склався в Кримських горах.

Заповідні території та охорона природи Карпат і Кримських гір

1. Продовж речення.

Природні заповідники — це _____

2. Запиши назви заповідників України.

Зона	Назва заповідника
Полісся	_____ _____
Лісостеп	_____ _____
Степ	_____ _____
Українські Карпати	_____ _____
Крим	_____ _____

3. Запиши декілька назв рослин і тварин, занесених у Червону книгу України.

II частина

Материки, океани та частини світу на географічних картах

1. Доповни речення.

Великі ділянки суходолу, оточені з усіх боків морями та океанами, — це _____.

Великий водний простір, що займає значну частину земної поверхні, — це _____.

2. Цифрами у клітинках познач послідовність океанів від найменшого за розмірами до найбільшого.

Тихий

Атлантичний

Індійський

Північний Льодовитий

3. Заповни таблицю. Материки запиши у порядку від найбільшого за площею до найменшого. Укажи, які частини світу розташовані на материку, або охоплюють декілька континентів.

№ п/п	Материки		Частини світу
1	_____	1	_____
		2	_____
2	_____	3	_____
3	_____	4	_____
4	_____		_____
5	_____	5	_____
6	_____	6	_____

Підводний світ Тихого океану

1. Доповни речення.

Тихий океан — _____ і _____
на планеті.

2. Укажи, до якої групи належить кожна з названих тварин — мешканців Тихого океану.

синій кит •

китова акула •

восьминіг •

скат манта •

кальмар •

морський котик •

риби

звірі

молюски

3. Підкресли назву «зайвої» рослини. Поясни свій вибір.

Бурі водорості, латаття біле, червоні водорості, зелені водорості.

Чим цікавий Атлантичний океан

1. Доповни речення.

Атлантичний океан за площею _____
за Тихий. Його протяжність із півночі на південь —
_____.

2. Підкресли у кожному рядку назву «зайвої» тварини. Поясни свій вибір.

Тюлень, морський котик, кит, морська черепаха.
Оселедець, кальмар, баракуда, сардина.

3. Розшифруй ребус і дізнаєшся назву водоростей, які зростають в Атлантичному океані.

ГАР

312

І

Які таємниці приховує Північний Льодовитий океан

1. Доповни речення.

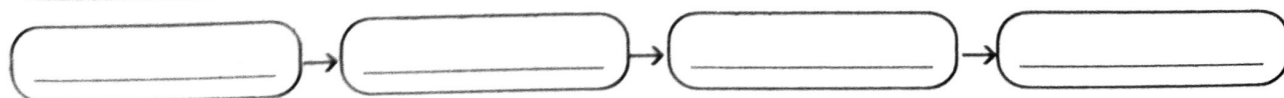
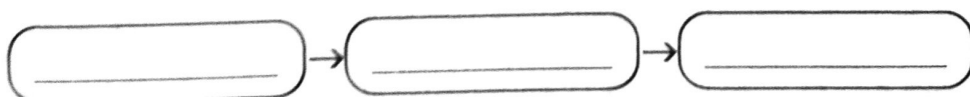
Північний Льодовитий океан — _____,
_____ і _____ з усіх
океанів.

2. Підкресли в кожному рядку назву «зайвої» тварини. Поясни свій вибір.

Тюлень, мойва, кит, морж.

Морський окунь, білуха, оселедець, лосось.

3. Побудуй схеми ланцюгів живлення, характерні для Північного Льодовитого океану, використовуючи назви таких організмів: а) молюски, водорості, морж; б) риба, рачки, водорості, білий ведмідь.

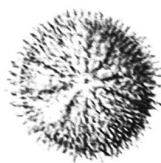
Що приховують глибини Індійського океану

1. Доповни речення.

Індійський океан — _____ за величиною.

Він _____ і _____.

2. Скориставшись словами для довідки, запиши у клітинках цифри, які відповідають назвам зображених тварин Індійського океану.

Слова для довідки: 1. Кальмар. 2. Морський їжак.
3. Летюча риба. 4. Лангуст. 5. Морська Зірка.
6. Акула.

Євразія — найбільший материк

1. Доповни речення.

Євразія — _____ материк Землі.

Його поділяють на дві частини світу _____

і _____.

2. Установи відповідність між загальними та власними назвами природних об'єктів.

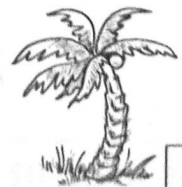
Найвища гора Євразії — •	• Каспійське море
Найглибше в світі прісноводне озеро — •	• Еверест
Найбільше на Землі солоне озеро — •	• Байкал

3. Запиши назви декількох країн Євразії.

Які рослини та тварини мешкають на материку Євразія

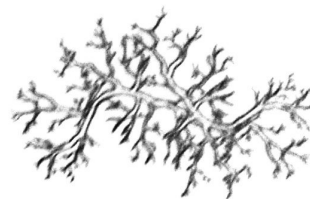
1. Запиши назви природних зон Євразії.

2. Упиши у клітинках цифри, які відповідають назвам зображених рослин Євразії.

Слова для довідки: 1. Сосна. 2. Мох. 3. Калина.
4. Пальма. 5. Орхідея.

3. За допомогою стрілок склади та запиши ланцюги живлення між зображеними організмами.

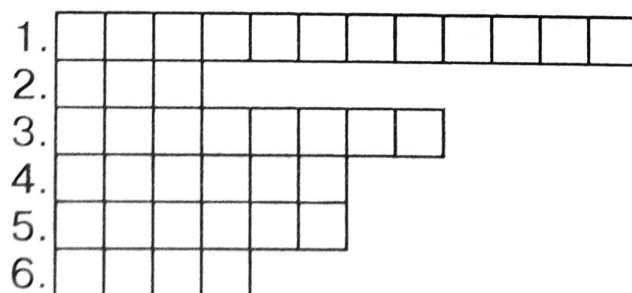

Чому Африка — найспекотніший материк Землі

1. Доповни речення.

Африка — це _____ материк Землі. За розмірами він _____ серед континентів. Його омивають два океани — _____ і _____.

2. Розв'яжи кросворд.

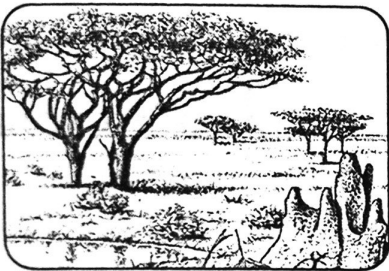
1. Найвища точка Африки.

2. Найдовша річка Африки і світу.

3. Найбільше озеро Африки.
4. Тепловий пояс, у якому розташована більша частина Африки.
5. Найбільша пустеля Африки.
6. Ділянка біля водойми посеред пустелі, де ростуть рослини.

Які рослини та тварини мешкають в Африці

1. З'єднай назви природних зон з їхнім зображенням.

пустеля

вологий тропічний ліс

савана

2. Продовж речення.

У вологому екваторіальному лісі ростуть _____

3. За допомогою стрілок склади ланцюги живлення, характерні для саван.

антилопа

лев

трава

сарана

трава

птах-секретар

ящірка

Природні умови Північної Америки

1. Доповни речення.

Північна Америка — це _____ за розмірами материк на Землі. Він омивається трьома океанами — _____.

Найвищі гори Північної Америки — _____ розташовані на _____ материка.

Найвища гора — _____.

Найбільша річка Північної Америки — _____.

2. З'єднай стрілками назви країн з назвами їхніх столиць. Цифрою 1 познач країну більшої площі, а цифрою 2 — меншої.

Сполучені Штати Америки • Оттава

Канада • Вашингтон

Рослинний і тваринний світ Північної Америки

1. Напиши, які природні зони поширені в Північній Америці.

2. Скориставшись словами для довідки, біля назв організмів познач відповідною цифрою назву природної зони Північної Америки, в якій вони поширені.

тюльпанове дерево

кактус

бізонова трава

секвоя

єнот-полоскун

скунс

ведмідь

дикий індик

койот

бізон

агава

бабак

вівцебик

ящірка

опосум

карликова береза

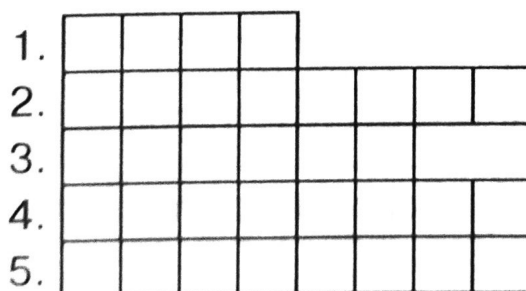
Слова для довідки: 1. Зона тундри. 2. Лісові зони.
3. Пустелі. 4. Лісостеп і степ.

Природа Південної Америки

1. Доповни речення.

Південна Америка — це _____ за розмірами материк Землі. Він омивається водами _____ й _____ океанів.

2. Ров'яжи кросворд.

1. Гори Південної Америки.

2. Найбільша річка Південної Америки.

3. Найвищий у світі водоспад.

4. Найбільше високогірне озеро світу.

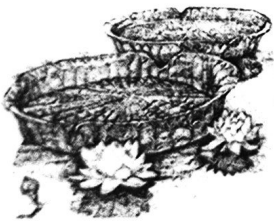
5. Найбільша країна Південної Америки.

Рослинний і тваринний світ Південної Америки

1. Розподіли назви тварин за місцем їхнього проживання. Лінивець, пекар, страус нанду, ящірка, ягуар, пекар, пампаська кішка, змії, колібрі, панцерник, дика лама, гризуни.

Вологі тропічні ліси	Савана	Степ	Пустеля

2. З'єднай стрілками зображення рослин Південної Америки з їхніми назвами.

сейба

орхідея

вікторія регія

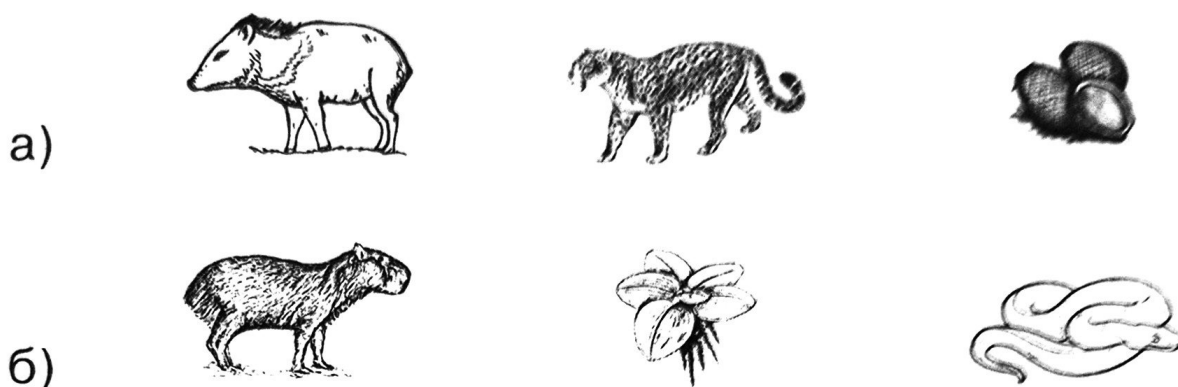
ковила

кактус

ананас

3. За допомогою стрілок склади ланцюги живлення між зображеними організмами.

Австралія — найсухіший материк

1. Доповни речення.

Австралія — це _____ материк Землі.

Він омивається водами _____
_____ океанів.

Гори в Австралії називаються _____.

Найвища їх вершина — гора _____.

2. За допомогою стрілок утвори правильні твердження.

Найбільша річка
Австралії —

•

• Ейр.

Найбільше озеро
Австралії —

•

• Австралійський
Союз.

На материку розта-
шована одна країна —

•

• Муррей.

Рослинний і тваринний світ Австралії

1. Скориставшись словами для довідки, цифрами в клітинках познач назви зображених рослин і тварин Австралії. Обведи зображення тварин, які є символами Австралії.

Слова для довідки: 1. Пляшкове дерево. 2. Евкالیпт. 3. Ему. 4. Райський птах. 5. Кенгуру. 6. Коала. 7. Качкодзьоб. 8. Єхидна. 9. Динго.

3. За допомогою стрілок склади ланцюги живлення між поданими назвами організмів.

а) кенгурова трава

кенгуру

динго

б) молюски

водорості

качкодзьоб

в) динго

евкаліпт

коала

Антарктида – найхолодніший материк

1. Доповни схему словами, що характеризують Антарктиду.

Розташована навколо _____	Вкрита _____	Най _____
Омивається водами океанів: _____	АНТАРКТИДА	Постійного населення _____
	Постійних річок _____	Держав _____

2. Дай відповіді на запитання.

Коли і ким була відкрита Антарктида?

Як називається українська науково-дослідна станція в Антарктиді? _____

Рослинний і тваринний світ Антарктиди

1. Розв'яжи кросворд.

1. Птахи Антарктиди.

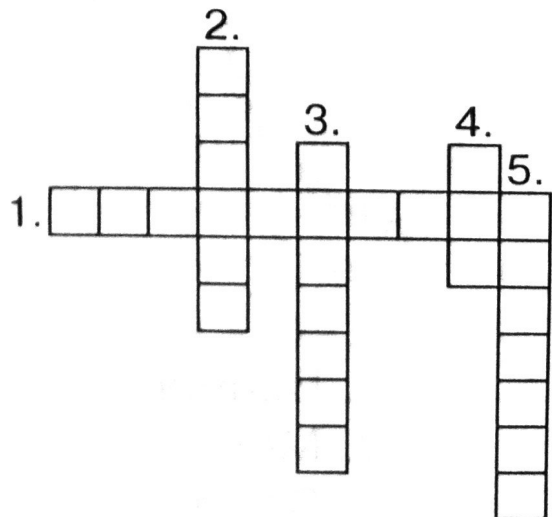

2. Ссавець.

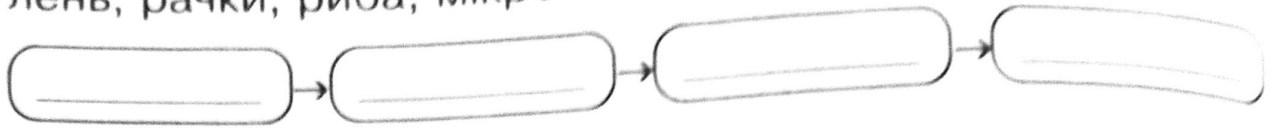
3. Птах, що не літає.

4. Найбільша тварина.

5. Молюск.

2. Склади схему ланцюга живлення, характерного для Антарктиди, використовуючи такі назви організмів: тюлень, рачки, риба, мікроскопічні водорості.

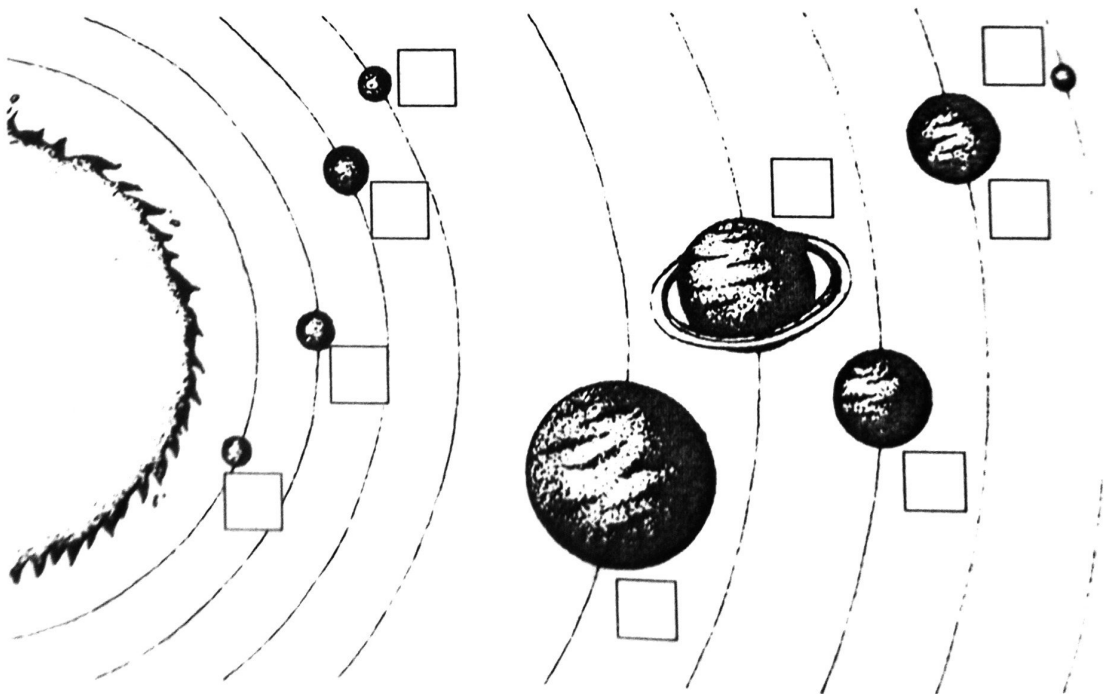

Як влаштована Сонячна система

1. Устав пропущені слова.

Сонячна система складається із _____,
 _____, що обертається навколо нього,
 природних _____,
 _____ та _____.

2. Розглянь малюнок. Пронумеруй планети Сонячної системи. Обведи назви планет земної групи зеленим кольором, а назви планет-гігантів — червоним.

1. Венера
2. Меркурій
3. Земля

4. Сатурн
5. Марс
6. Юпітер

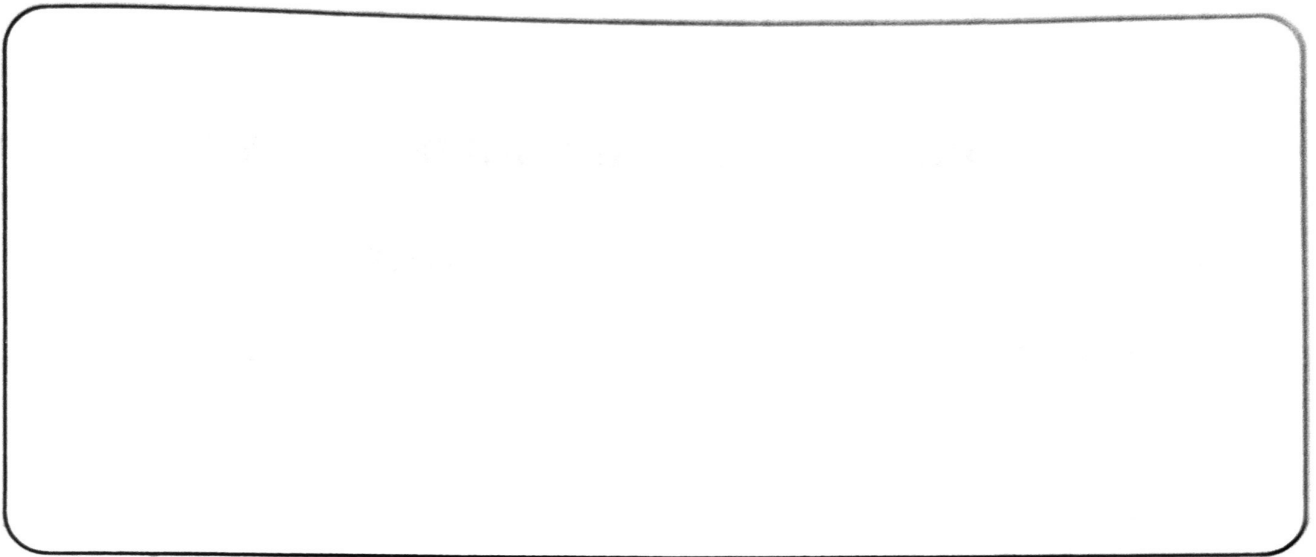
7. Уран
8. Нептун

Сонце — центральне тіло Сонячної системи

1. Доповни речення.

Сонце — _____, від якого залежить _____
_____. Сонце — найближча до Землі _____.

2. Намалюй Землю (крапка діаметром 1 мм) і Сонце (круг діаметром 109 мм). Порівняй їхні розміри.

Які бувають планети

1. З'єднай лініями подані слова з їхнім значенням.

Планета —	•	•	космічне тіло, що впало на поверхню Землі.
Комета —	•	•	велике кулеподібне небесне тіло, що обертається навколо Сонця.
Метеорит —	•	•	невелике холодне небесне тіло, що складається з пилу й льоду.

2. Запиши назви планет-гігантів та заповни таблицю.

Назва планети	Температура на поверхні	Кількість супутників
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Таємниці планет земної групи

1. Охарактеризуй планети земної групи.

Меркурій — _____

Венера — _____

Земля — _____

Марс _____

2. Чим планета Земля відрізняється від інших планет? Запиши.

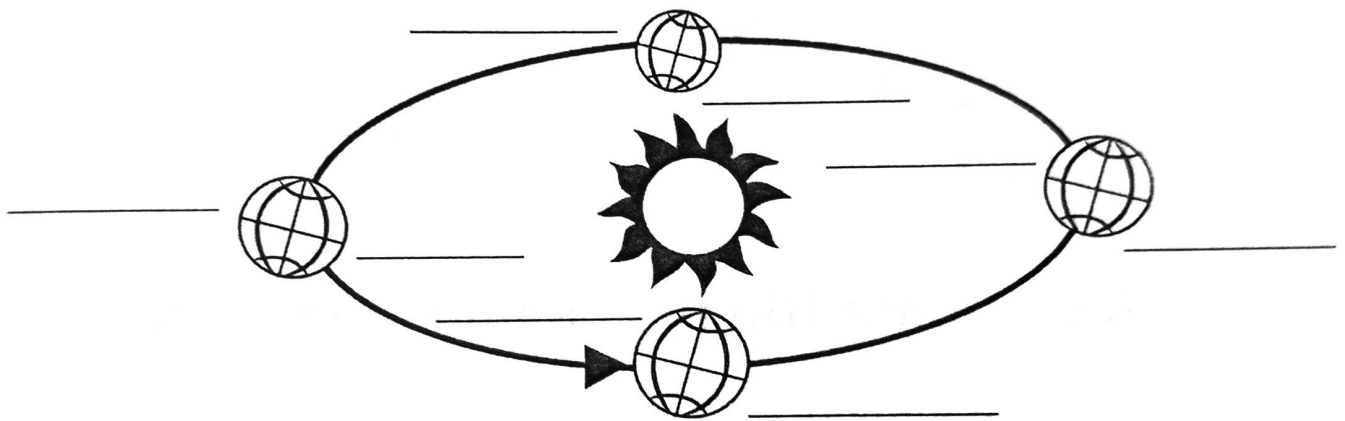
Як відбувається добовий і річний рух Землі

1. Продовж речення.

Обертання Землі навколо осі спричиняє зміну _____ і _____. Повний оберт навколо своєї осі Земля робить за _____.

Повний оберт навколо Сонця Земля робить за _____ діб. Цей період називається _____. Високосний _____ триває _____ діб.

2. Розглянь схему обертання Землі навколо Сонця. Напиши, де буде яка пора року.

Що можна побачити на зоряному небі

1. З'єднай лініями частини правильних тверджень.

Зоря — це •

- ділянка зоряного неба з певним розташуванням групи яскравих зір.

Сузір'я — це •

- велетенське розжарене газове тіло кулястої форми.

2. Запиши відомі тобі назви сузір'їв.

3. Доповни речення.

Полярна зоря — це найяскравіша зоря сузір'я _____, що вказує на _____.

4. З'єднай зображення зорі і сузір'їв з їхніми назвами.

Великий Віз

Малий Віз

Полярна зоря

Молочний Шлях — наша Галактика

1. Продовж речення.

Велетенська зоряна система — це _____.

За формою наша Галактика нагадує _____.

2. Чому нашу Галактику називають Молочним Шляхом? Які ще назви нашої Галактики побутують в Україні? Запиши.

Давні та сучасні уявлення людей про Всесвіт

1. Продовж речення.

Сукупність галактик і простір між ними — це _____.

2. З'єднай стрілками, як люди в давнину уявляли Всесвіт.

Давні індійці:	•	•	Земля має форму кулі.
Давньогрецький вчений Піфагор:	•	•	Земля є центром Всесвіту.
Видатний грек Арістотель.	•	•	Земля — це півкуля, яку тримають слони, що стоять на черепаці. А ця черепаха лежить на змії.

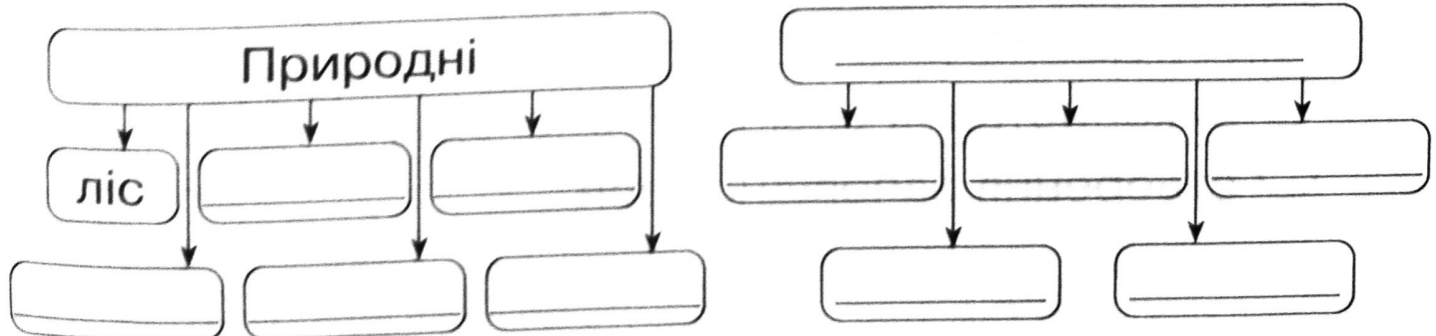
3. Запиши прізвища першого космонавта Землі та першого космонавта України.

Майбутнє — це ми.

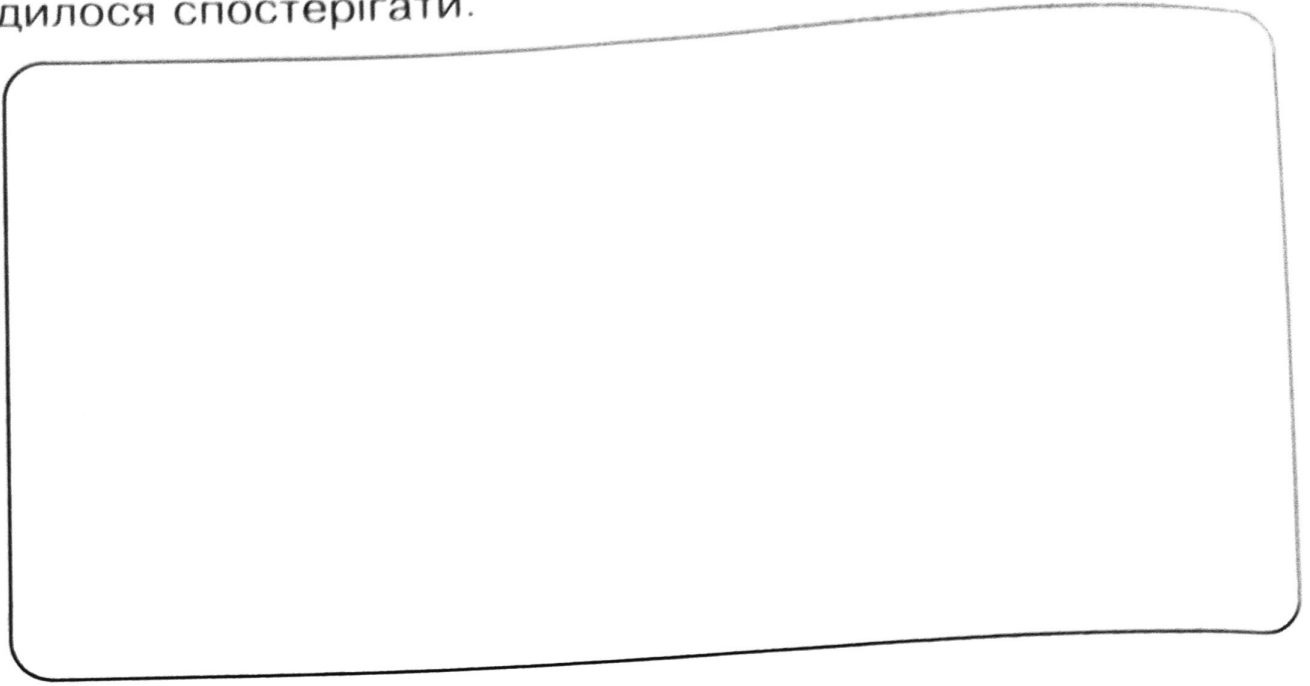
Які взаємозв'язки існують у природі

1. Заповни таблицю.

Угрупування

2. Намалюй схему взаємозв'язків у природі, які тобі доводилося спостерігати.

Як людина змінює природу

1. Запиши, що природа дає людям.

2. Як людина впливає на природу? Познач (✓).

- садіння дерев
- забруднення природи
- лісові пожежі
- використання отрутохімікатів
- використання електротранспорту
- створення заповідних зон

Чому матеріали використовують повторно

1. Доповни таблицю.

<i>Природні речовини</i>	<i>Штучні матеріали</i>
1. Хутро, шкіра, шерсть, перо.	1. _____ _____
2. _____ _____	2. _____ _____
3. _____ _____	3. _____ _____
4. _____ _____	4. _____ _____

2. Запиши, з яких штучних матеріалів виготовлено предмети у твоїй кімнаті.

3. Запропонуй декілька способів повторного використання побутових відходів.

Що таке екологічні проблеми

1. Доповни речення.

Екологія — це наука, яка _____

Екологічні проблеми — _____

2. Доповни таблицю.

Техніка в житті людини

<i>Користь від техніки</i>	<i>Негативні наслідки розвитку техніки</i>
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Людина — найбільша цінність

1. Серед поданих слів вибери синоніми до слова *унікальний*. З'єднай їх лінією.

рідкісний

творчий

винятковий

розумний

Унікальний

незвичайний

неповторний

здібний

одинокий

щасливий

особливий

Як жити серед людей

1. Доповни речення.

Культура — це _____

Культура поведінки охоплює _____

2. Прочитай «золоті» правила дружби. Познач знаком «+» ті, яких ти дотримуєшся у спілкуванні з однолітками.

- Виконую свої обіцянки;
- радію успіхам друзів;
- підтримую їх у моменти невдачі;
- не насміхаюся;
- ділюся з ними книгами, іграми;
- довіряю другу/подрузі.

3. Як ти вчиниш у кожному з даних випадків? Познач (✓) свій варіант відповіді.

- *Ти сумніваєшся, що зможеш виконати прохання друга/подруги, але не хочеш його/її засмучувати. Тому ...*

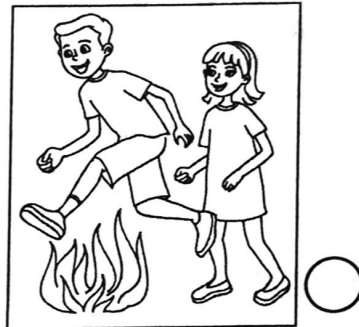
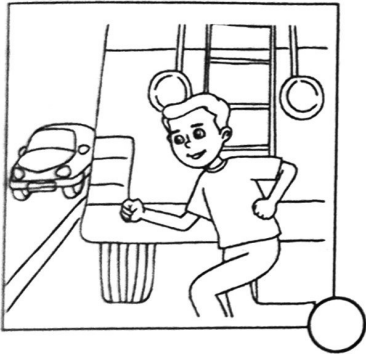
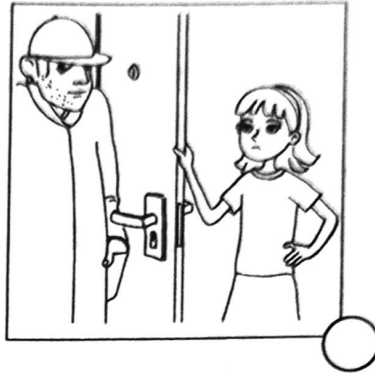
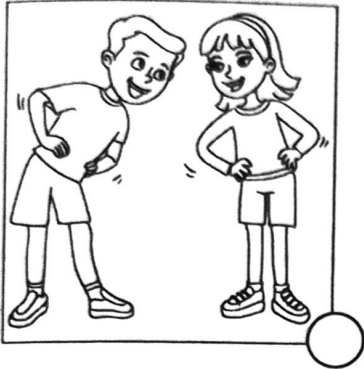
- запевнятимеш, що все зробиш;
- скажеш правду.

- *Ти припустився/припустилася помилки, але ...*

- знайдеш у собі сили визнати і виправити її («Я помилився/помилилася. Вибач, будь ласка»);
- нізащо не визнаєш цього й образишся.

Як запобігти небезпечним ситуаціям

1. Розглянь малюнки. Вибери і познач (✓) ситуації, які не загрожують життю і здоров'ю дітей.

2. Прочитай правила поведінки за межами домівки, школи. Допиши, де потрібно, «не».

Щоб не наразити себе на небезпеку, ...

- затримуйся по дорозі зі школи додому;
- сідай в автомобіль до незнайомців;
- гуляй з друзями надворі вдень;
- розмовляй з незнайомцями;
- хизуйся дорогими речами, які є вдома;
- уникай безлюдних місць.

Безпека на дорозі

1. Доповни речення.

Учасниками дорожнього руху є _____

Дорожні знаки допомагають _____

2. Підпиши назви зображених дорожніх знаків.

Слова для довідки: Діти. Пішохідний перехід. Дорожка для пішоходів. Регульований перехід.

Що таке правопорушення

1. Які вчинки можна вважати правопорушеннями? Познач (✓).

- Недотримання правил користування громадським транспортом.
- Незаконне носіння зброї.
- Телефонний тероризм.
- Розмальовування графіті під'їздів, стін будинків.
- Крадіжки.
- Перехід вулиці на червоне світло.
- Хабарництво.

- Азартні ігри у громадських місцях.
- Розбійний напад.

2. Опиши можливі заходи для перевиховання дітей-правопорушників (за зразком).

Правопорушення	Заходи для перевиховання
Розбишака навмисне ламає молоді дерева, обриває гілки, топче квіти.	Пояснити користь зелених насаджень, розповісти про повагу до чужої праці, запропонувати взяти участь у висаджуванні рослин та догляді за ними.
Компанія хлопців розмальовує стіну будинку фарбою.	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Хуліган відкриває поштові скриньки і псує пошту сусідів.	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
Хлопчик смикає однокласниць за волосся та заважає учителеві вести урок.	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Як людина змінює світ

1. Створи асоціативний кущ «Винахід».

2. Добери та запиши риси характеру, які повинні бути у винахідників.

3. З'єднай лініями імена та прізвища вчених із назвами їхніх винаходів та відкриттів.

Ігор Сікорський —	•	•	рентгенівський апарат
Сергій Корольов —	•	•	гвинтокрил
Іван Пулюй —	•	•	ракетні літальні апарати

Це ми можемо

1. Продовж речення.

Коли виросту, хочу бачити нашу планету _____

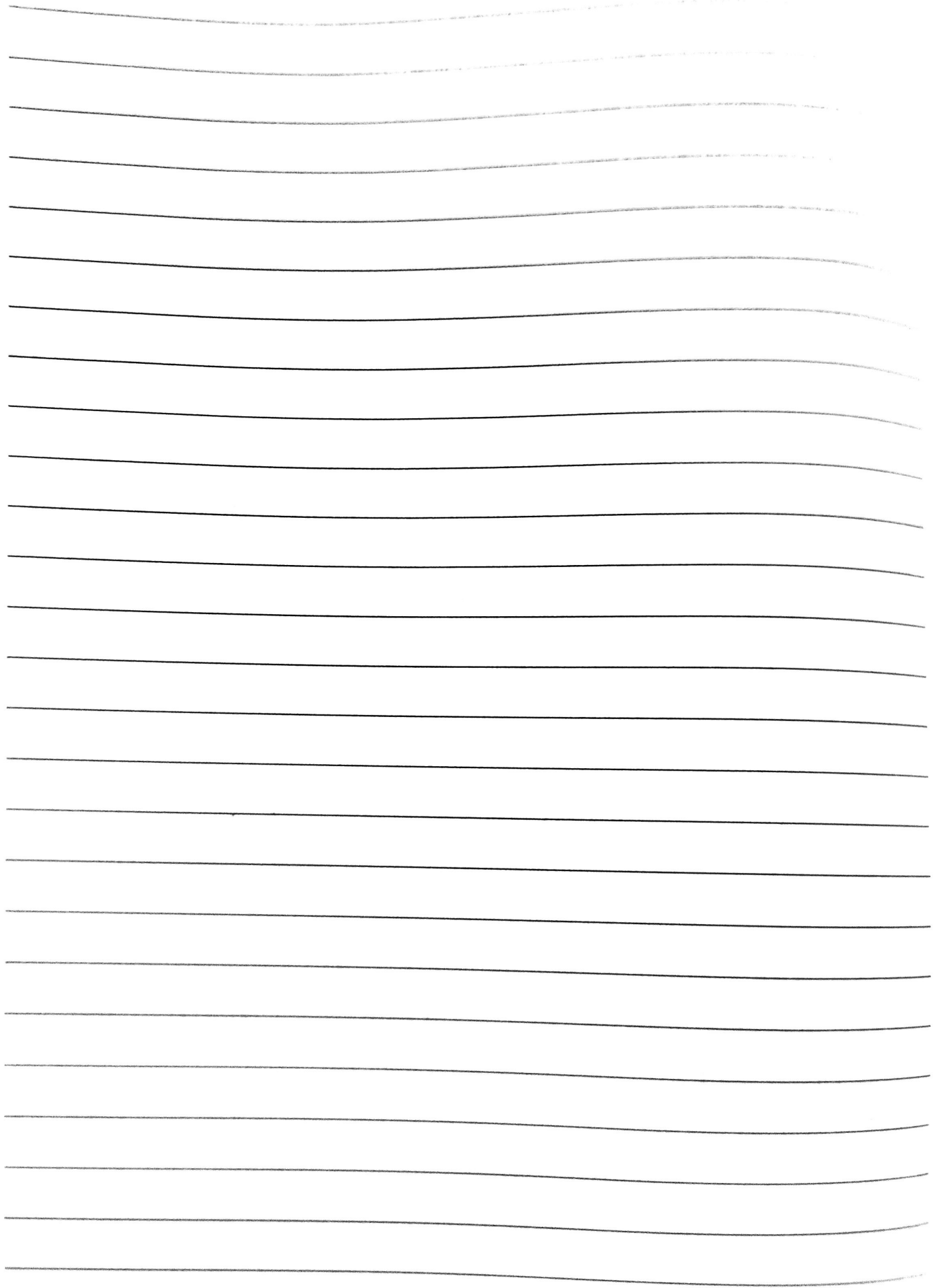
Для того, щоб Земля в майбутньому процвітала, кожному з нас треба _____

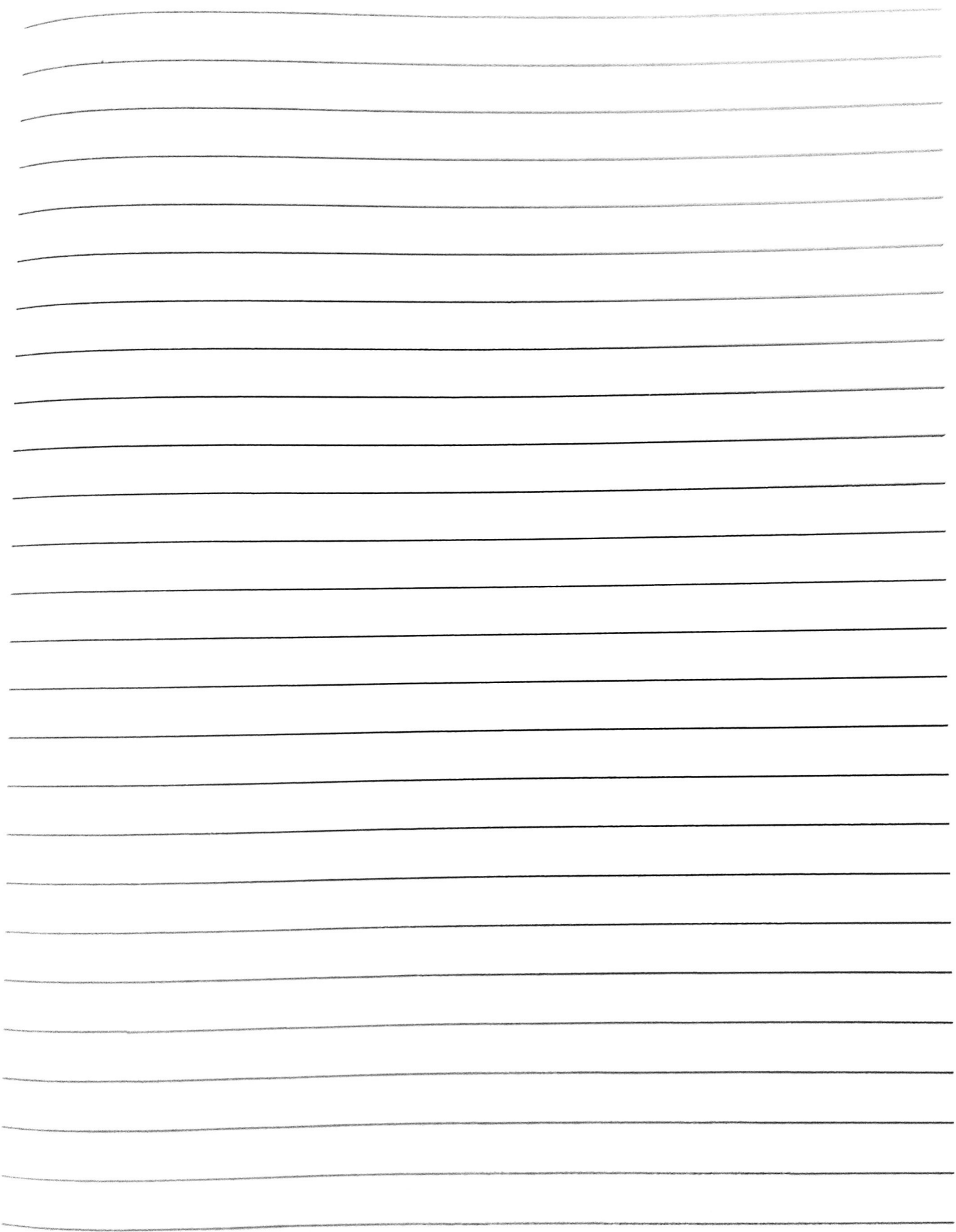
До довкілля і природних багатств Землі треба ставитися _____

2. Познач (✓), що ти можеш зробити для збереження довкілля та природних багатств.

- Сортувати сміття для утилізації.
- Збирати і здавати макулатуру.
- Не засмічувати і не забруднювати водойми.
- Заощадливо ставитися до води.
- Економити електроенергію.
- Охороняти заповідники.
- Не ламати гілок дерев та кущів.
- Не зривати квітучі дикорослі рослини.
- Посадити ботанічний сад.
- Дбати про довкілля.

Твої пропозиції:

Навчальне видання

БУДНА Наталя Олександрівна, ГЛАДЮК Тетяна Володимирівна,
ЗАБРОЦЬКА Світлана Григорівна, ШОСТ Наталя Богданівна

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

4 клас

Головний редактор *Богдан Будний*
Редакторка *Ірина Чорненька*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Зоряни Сидор*
Технічна редакторка *Неля Домарецька*

Підписано до друку 29.01.2024. Формат 70x100/16. Папір офсетний. Гарнітура UkrainianPragmatica. Умовн. друк. арк. 5,2. Умовн. фарбо-відб. 5,2. Накл. 1000 пр.

Зам. 080

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, Україна, м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 34а, 46002.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, Україна, м. Тернопіль, 46008.

У випадку побажань та претензій звертатися: тел./факс (0352) 52-06-07

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

Видавництво «Навчальна книга – Богдан» у соцмережах:

 bohdanbooks

 bohdan_books

 c/NKBohdan

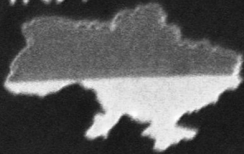
 t.me/bohdanbooks

ISBN 978-966-10-6699-0

9 789661 066990

Унікальні куточки
моєї
України

Теребовлянський віадук (Тернопільська область)

Унікальний міст-віадук розташований на території Тернопільської області, неподалік від села Плебанівка. Віадуками називають інженерні шляхові споруди на високих опорах, збудовані над глибокими ярами або ущелинами. Теребовлянський (Плебанівський) віадук входить до рейтингу найкрасивіших мостів України. Аркова конструкція надає споруді надзвичайної виразності. У Західній Україні збереглися шість віадуків із залізничною колією: три в Тернопільській області (у селі Буцнів біля Тернополя та в селах Кровинка і Плебанівка біля Теребовлі), один у Ворохті (Івано-Франківська область) і два біля села Лавочне (Львівська область).

УВАГА, КОНКУРС!
Детальна інформація
за покликанням:
bohdan-digital.com/konkurs

Україна, м. Тернопіль,
т/ф (0352) 520 607, 520 548
office@bohdan-books.com
Гуртові продажі: т/ф (0352) 430 046
(050) 338 4520, (067) 658 8311
м. Київ, т/ф (044) 296 8956, (095) 808 3279
nk-bogdan@ukr.net

ISBN 978-966-10-6699-0

В оформленні обкладинки
використано зображення з вільних
інтернет-джерел:

uk.wikipedia.org
terebovliya.info
gazeta.ua

ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН «НК Богдан»:
bohdan-books.com mail@bohdan-books.com
Україна, м. Тернопіль, а/с 529, 46008
т. (0352) 519 797, (067) 350 1870, (066) 727 1762
Електронні книги: bohdan-digital.com
ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН «Дім книги»: dk-books.com
т. (067) 350 1467, (099) 434 9947